PAKIET MERYTORYCZNY DLA UCZESTNIKÓW

MIĘDZYPOKOLENIOWEGO TURNIEJU DEBAT OKSFORDZKICH ECOQUEST

1. Teza debaty

„System kaucyjny powinien być obowiązkowym elementem gospodarki odpadami w Polsce”.

Celem tego materiału jest ułatwienie uczestnikom zrozumienia zagadnienia oraz samodzielnego przygotowania argumentów za tezą i przeciwko niej. Materiał nie przedstawia stanowiska Organizatora i nie przesądza o tym, która ze stron ma rację.

2. Czym jest system kaucyjny?

System kaucyjny polega na pobieraniu dodatkowej kwoty przy zakupie napoju w określonym opakowaniu. Konsument może odzyskać tę kwotę, zwracając puste opakowanie do punktu zbiórki.

Ogólnopolski system kaucyjny funkcjonuje od 1 października 2025 r.

W Polsce obejmuje następujące rodzaje opakowań:

Rodzaj opakowania	Pojemność	Kaucja
Butelki plastikowe	Do 3 litrów	0,50 zł
Puszki metalowe	Do 1 litra	0,50 zł
Butelki szklane wielokrotnego użytku	Do 1,5 litra	1,00 zł

Kaucja dotyczy opakowań oznaczonych odpowiednim znakiem systemu kaucyjnego. Zwrot opakowania nie wymaga okazania paragonu. Opakowania powinny być puste, niezgniecione i posiadać czytelne oznakowanie.

3. Kto uczestniczy w systemie?

W funkcjonowanie systemu zaangażowani są producenci i importerzy napojów, operatorzy systemu, sklepy oraz konsumenci.

Dofinansowane przez Unię Europejską

Sklepy o powierzchni sprzedaży powyżej 200 m², oferujące napoje w opakowaniach objętych systemem, mają obowiązek przyjmowania odpowiednich opakowań i zwracania kaucji.

Mniejsze sklepy sprzedające napoje w butelkach plastikowych i puszkach objętych systemem co do zasady muszą pobierać kaucję, ale nie zawsze mają obowiązek organizowania punktu zwrotu. Odmienne obowiązki dotyczą między innymi sprzedaży napojów w szklanych butelkach wielokrotnego użytku.

Zwrot może odbywać się ręcznie lub za pomocą automatów.

4. Co oznacza teza turnieju?

Nie debatujemy wyłącznie nad tym, czy segregowanie odpadów jest potrzebne. Przedmiotem sporu jest to, czy obowiązkowy system kaucyjny powinien być utrzymywany jako element polskiej gospodarki odpadami. Propozycja powinna wykazać, dlaczego obowiązkowy mechanizm jest uzasadniony, potrzebny i korzystny.

Opozycja powinna wykazać, dlaczego obowiązkowy charakter systemu jest nieuzasadniony, nieproporcjonalny lub dlaczego możliwe są bardziej odpowiednie rozwiązania.

Obie strony mogą uznawać ochronę środowiska za ważny cel, a jednocześnie różnić się w ocenie metod jego osiągania.

5. Możliwe kierunki argumentacji Propozycji

Ochrona środowiska. Czy dodatkowa zachęta finansowa może zwiększać zwrot opakowań i ograniczać ich porzucanie?

Skuteczność zbiórki. Czy wyodrębniony system odbioru opakowań może ułatwiać ich dalsze przetwarzanie i ponowne wykorzystanie?

Powszechność rozwiązania. Czy obowiązkowy charakter systemu pozwala osiągnąć większą skalę działania niż rozwiązania dobrowolne?

Zmiana zachowań konsumentów. Czy regularne zwracanie opakowań może kształtować bardziej odpowiedzialne nawyki?

Długofalowe korzyści. Czy początkowe koszty organizacyjne mogą być uzasadnione przyszłymi efektami środowiskowymi i gospodarczymi?

Każdy z tych kierunków wymaga rozwinięcia i poparcia wiarygodnymi danymi lub przykładami.

6. Możliwe kierunki argumentacji Opozycji

Koszty wdrożenia i obsługi. Czy organizacja zbiórki, transportu i rozliczeń jest proporcjonalna do uzyskiwanych korzyści?

Dostępność. Czy wszyscy konsumenci mają porównywalne możliwości zwracania opakowań, w tym mieszkańcy mniejszych miejscowości oraz osoby o ograniczonej mobilności?

Obowiązki przedsiębiorców. Jak system wpływa na sklepy, producentów i operatorów?

Wygoda konsumentów. Czy konieczność przechowywania niezgniecionych opakowań i dostarczania ich do punktów zbiórki powoduje istotne niedogodności?

Alternatywne rozwiązania. Czy podobne cele środowiskowe można realizować poprzez inne modele selektywnej zbiórki, rozwój infrastruktury i edukację ekologiczną?

Opozycja powinna wyjaśnić nie tylko słabości obowiązującego rozwiązania, lecz także to, dlaczego przemawiają one przeciwko obowiązkowemu charakterowi systemu.

7. Pytania do wspólnej analizy

Podczas przygotowań drużyna powinna zastanowić się nad następującymi zagadnieniami:

1. Jakie korzyści środowiskowe można rzeczywiście przypisać systemowi kaucyjnemu?
2. Czy zwrot kaucji jest wystarczającą zachętą dla konsumentów?
3. Jak odróżnić problemy wdrożeniowe od trwałych ograniczeń systemu?
4. Czy obowiązkowy charakter systemu jest warunkiem jego skuteczności?
5. Jakie rozwiązania mogą zapewnić dostępność systemu osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami?
6. Czy alternatywne metody zbiórki mogą osiągać podobne rezultaty?
7. Jak należy porównywać korzyści środowiskowe z kosztami ekonomicznymi i społecznymi?
8. Jakie doświadczenia z innych państw można odnieść do sytuacji w Polsce?

Dofinansowane przez Unię Europejską

8. Jak korzystać z danych?

W przygotowaniach warto odróżniać:

- **fakt** – informację możliwą do sprawdzenia;
- **argument** – twierdzenie poparte uzasadnieniem;
- **opinię** – osobistą ocenę sytuacji;
- **prognozę** – przewidywanie dotyczące przyszłości.

Na przykład liczba zwróconych opakowań nie jest automatycznie równoznaczna z poziomem recyklingu. Aby ocenić skuteczność systemu, warto znać również liczbę opakowań wprowadzonych na rynek, poziom ich zbiórki oraz sposób dalszego zagospodarowania.

Nie należy także utożsamiać zwrotnej kaucji z bezzwrotnym kosztem zakupu. Można jednak analizować czas, transport i wysiłek związany ze zwracaniem opakowań.

9. Materiały źródłowe

Do przygotowań rekomendujemy przede wszystkim oficjalne materiały Ministerstwa Klimatu i Środowiska:

Zasady działania systemu kaucyjnego
https://www.gov.pl/web/klimat/system-kaucyjny-zasady

Pytania i odpowiedzi dotyczące systemu
https://www.gov.pl/web/klimat/system-kaucyjny-pytania-i-odpowiedzi

Obowiązki małych sklepów
https://www.gov.pl/web/klimat/prowadzisz-maly-sklep-poznaj-obowiazki-w-systemie-kaucyjnym

Zmiany związane z funkcjonowaniem systemu w 2026 r.
https://www.gov.pl/web/klimat/jak-dziala-system-kaucyjny-i-co-sie-zmieni-od-2026

Materiały urzędowe pomagają ustalić zasady prawne i cele systemu. Nie zastępują jednak niezależnej analizy jego skuteczności, kosztów i wpływu na konsumentów.

Zachęcamy również do poszukiwania danych statystycznych, badań naukowych oraz opracowań dotyczących funkcjonowania podobnych rozwiązań w innych państwach.

Dofinansowane przez Unię Europejską

10. Zadanie dla drużyny

Przed turniejem przygotujcie:

1. Co najmniej trzy argumenty na rzecz Propozycji.
2. Co najmniej trzy argumenty na rzecz Opozycji.
3. Przykłady i źródła potwierdzające najważniejsze twierdzenia.
4. Możliwe kontrargumenty strony przeciwnej.
5. Kilka krótkich pytań, które będzie można zadać podczas debaty.
6. Plan przemówień dla obu przydzielonych stron.

Pamiętajcie, że każda drużyna wystąpi raz jako Propozycja i raz jako Opozycja. Waszym zadaniem jest zrozumienie obu perspektyw, a nie wyłącznie przygotowanie stanowiska zgodnego z prywatnymi przekonaniami.

Powodzenia w przygotowaniach!

Dofinansowane przez
Unię Europejską